

ANDREI
CODRESCU

MIRACOL
ȘI
CATASTROFĂ

Ediție îngrijită, note și prefață de

CRISTINA VĂNOAGĂ

CARTIER POPULAR

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe shop.cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Nobles și pe cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.
Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.
Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md
Librăria online, shop.cartier.md.
Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Colecția *Cartier popular* este coordonată de Gheorghe Erizanu
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Lucia Țurcanu
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban, după o fotografie de Noah Krueger
Credit fotografic: Noah Krueger
Design/tehnoredactare: Dina Sirbu
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Andrei CODRESCU
MIRACOL ȘI CATASTROFĂ
Ediția II, octombrie 2021

Prima ediție a apărut la Editura Hartmann în 2005.
© 2021, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.
Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Codrescu, Andrei.

Miracol și catastrofă : Interviu, 1995-2021 / Andrei Codrescu ;
ed. îngrijită, note și pref. de Cristina Vănoagă. – Ed. a 2-a. – [Chișinău] :

Cartier, 2021 (Bons Offices SRL). – 336 p. –
(Cartier popular / colecție coordonată de Gheorghe Erizanu,
ISBN 978-9975-79-891-4).

500 ex.
ISBN 978-9975-86-536-4.

821.135.1-83

C 60

Scrisoare către Cititor

Drag Cititor,

Deoarece răsfoiești paginile acestei cărți, probabil ai fost atras și de titlu: *Miracol și catastrofă*. Ai fost atras de fire nevăzute către lumea lui Andrei Codrescu. Dă-mi voie însă să te avertizez că ești pe cale de a începe o călătorie care te va lăsa cu o poftă incredibilă de „mai mult”; Andrei Codrescu creează dependență! Mi s-a întâmplat și mie același lucru în urmă cu mulți, mulți ani, pe când trimiteam un e-mail către scriitor, întrebând una-alta despre ceea ce avusesem ocazia să citesc și care, așa cum spuneam, dusesse la pofta de „mai mult”.

Textul principal al volumului de față, rod și el tot al unei corespondențe virtuale, între Andrei Codrescu și Robert Lazu, a apărut inițial în 2005, ediția aceasta incluzând și alte dialoguri pe care le-am considerat ori o completare a ideilor, ori o alternativă ludică a acestora, așa cum Andrei Codrescu obișnuiește. Nu voi respecta convenția din sfera „câteva cuvinte despre autor”, ci îți voi lăsa, drag cititor, plăcerea de a-l descoperi încă din rândurile primului interviu, așa cum se dezvoltă publicului său, având grijă însă, în același timp, să se ascundă sub vălurile jocului verbal.

Miracol și catastrofă este un text esențial pentru oricine pleacă pe calea lecturii poeziei și prozei lui Andrei Codrescu, scriitorul care a părăsit România fizic în 1966, alături de alți evrei pe care regimul comunist din România i-a vândut statului Israel, valorificând pecuniar dreptul la libertate al fiecărui om, drept pe care îl îngrădea deja în toate felurile în țară. Multe din sursele de inspirație și contextele scrierii romanelor lui Codrescu sunt dezvoltate într-un dialog internautic cu o referențialitate culturală

nelimitată geografic și temporal, unde simultaneitățile se întrec către miracol sau, uneori, către catastrofă, două constante ale vieții noastre, mergând veșnic mână în mână, cu pași ușori, fără ca noi să observăm – spre sănătatea noastră psihică – acest balet neschimbat încă din *illo tempore*.

Volumul de față este completat de o serie de interviuri de dinainte și de după apariția primei ediții, dialoguri, cronologic, în compania următorilor conlocutori (uneori virtuali): Emanuel Tânjălă, Stephen Talbott, George Onofrei, Marius Chivu, Vlad Mixich, Vitalie Ciobanu, Andra Rotaru, Ruxandra Cesereanu, Cristina Vănoagă, Ion Mihai Ionescu, Doina Ioanid, Codruța Simina, Andra Matzal și Cristian Pătrășconiu.

Așa cum avertizam, contactul cu lumea lui Andrei Codrescu poate duce la dependență. Nu îți face însă probleme, *Miracol și catastrofă* va fi urmată de apariția, la Editura Cartier, și a altor texte ale scriitorului „american-transilvănean”, cum se autodefinește, care știu de pe acum că vor fi la fel de gustate. Cu gândul la unul din romanele care vor fi publicate în această serie de autor (*Mesi@*) și la nenumăratele experiențe magice pe care poezia și proza lui Andrei Codrescu mi le-a prilejuit, în același timp convinsă de neconținută simultaneitate temporală și spațială a textului literar – miracolul creației din cuvânt –, semnez pentru cititor,

Cristin@ Vănoagă

„România rămâne pentru mine leagănul sfânt al copilăriei și locul unde am descoperit mirajul poeziei”

Dialog cu Emanuel Tânjălă

ET: *Domnule Codrescu, ce ați dori să se știe despre dvs., la începutul acestei convorbiri?*

AC: Am plecat din țară când se făcuse o mică crăpătură în zid. Era în anul 1965. După ce a venit la putere, Ceaușescu a început să facă afaceri cu oameni, adică să vândă evrei Israelului și nemți Germaniei. Și bine a făcut că a vândut, deoarece în felul acesta ne-am putut cumpăra și noi libertatea. Noi am costat 2000 de dolari bucata. Pentru mine și mama, statul Israel a plătit 4000 de dolari. Și nu ne-am dus în Israel; deci, dacă socotim și dobânda, probabil că datorăm acestei țări în jur de 200000 de dolari. România era unică în blocul comunist pentru acest negoț cu oameni, însă, în felul acesta, evreii au putut pleca fără probleme. Asta nu s-a întâmplat în Uniunea Sovietică sau în celelalte țări comuniste. Aceste *deal*-uri au existat și înainte de război. Rabinul Moses Rosen a făcut un pact secret cu Ana Pauker, în urma căruia au plecat multe vapoare încărcate cu români evrei către Haifa, într-o perioadă în care statul Israel aproape nici nu exista. De aceea, mulți dintre fondatorii statului Israel au fost români. Dar mecanismul de vânzare a evreilor nu era chiar atât de uns. Nu însemna că din clipa în care se plăteau banii, totul era rezolvat. Mama a trebuit să dea tot felul de lucruri și să lase chiar atelierul fotografic unor ștăbi locali, pentru a primi dreptul de a pleca. Chiar și pentru apartament au avut loc niște negocieri. Era

o jefuire în multe etape, de fapt. Oricum, trebuia să lași totul, dar important era unde și cui lăsa. Tot procesul plecării a durat vreo trei ani – între momentul depunerii cererii și plecarea efectivă. Nu am avut voie să luăm cu noi mai mult de două geamantane. Mama, care era fotograf, a vrut să-și ia cu ea albumele în care erau poze cu noi, cu familia noastră, și colecțiile de fotografii, dar nu i s-a permis. Iar eu nu am putut să-mi iau poeziile pe care le scrisesem și dintre care o parte îmi fuseseră publicate. Le-am recăpătat abia după 15 ani, deoarece sasu la care le lăsasem, lipite într-un album, a emigrat și el în Germania. Eu am crescut fără ideea că sunt evreu. Eram numai trei evrei în școală și toți trei am plecat. Este drept însă că, din când în când, antisemitismul mă atinge și atunci îmi aduceam aminte că sunt evreu.

ET: *Aveți și amintiri frumoase despre țara dvs. de baștină?*

AC: Nu aș putea spune că în România, în acel moment, a fost rău. Prin 1965, publicam poezii și eram foarte preocupat de literatură. În acest domeniu, era o deschidere semnificativă. Citeam pentru prima dată poezii perioadei interbelice, pe Blaga – care influența foarte tare mediul nostru literar de la Sibiu. Era o atmosferă în care se putea respira puțin, într-o perioadă în care Ceaușescu apărea ca un reformator! Era un bine relativ, într-adevăr, pentru că nu aveam termen de comparație, dar totuși se găsea de mâncare. La Crăciun, găseam chiar și portocale; în plus, țăranii erau aproape și piața era întotdeauna plină. Pentru mama, poate, era diferit, deoarece făcea parte din altă generație și mai știa și alte lucruri. Eu însă veneam acasă, mâncam și asta era tot. Când am plecat, erau alte motive: am plecat pentru că se putea. Eram fascinat de Vest. Ascultam muzică și eram îndrăgostit de Beatles și Rolling Stones. Am simțit că exista o lume acolo, afară, care are un alt ritm și am simțit libertatea. Și am plecat mai ales pentru că tânjeam după aventură. Voiam să-mi găsesc generația și voiam să aud de unde vine muzica asta. Celălalt motiv era că nu mă pregătisem pentru facultate. Trebuia să dau la facultate, la București, iar eu mă consideram poet și boem și nu voiam să fac ceea ce nu doream. Iar alternativa la facultate era armata. Pentru

că știam că, neluând la facultate, voi nimeri automat în armată, unde nu voiam să mă duc, măcar și pentru simplul fapt că mă tundeau. Toate acestea la un loc și-au avut contribuția lor. Însă cel mai important a fost că noi, evreii, puteam pleca dintr-o țară în care nimeni nu putea pleca, deoarece granițele erau închise și numai simpla posibilitate de-a merge într-o lume care ni se părea mitică (nu știam absolut nimic despre ea) a fost suficientă. Am avut și momentul meu de disidență în țară, prin toate poeziile mele, care nu însemnau totdeauna o disidență marcantă. În generația mea, erau Ioan Alexandru și Ana Blandiana, care începea și ea să scrie. Ei au devenit disidenți mult mai târziu, dar o perioadă de vreo zece-cincisprezece ani au fost fericiți să fie poeți aici, deoarece erau bine publicați și idolatrizați.

ET: Cum a fost când ați ajuns în lumea pe care o visați?

AC: Știam două lucruri despre America atunci când am plecat. Știam că de acolo vine muzica și știam ce spunea bunica: acolo umblă câinii cu covrigi în coadă. Înainte de a ajunge acolo însă, am stat șase luni la Roma. Și am asistat la o mare demonstrație împotriva războiului din Vietnam. Aveam acolo niște prieteni care erau italieni de stânga. Am avut multe discuții cu ei și am participat la acele demonstrații. Mi-a plăcut cum „arătau”. Formal, mi-a plăcut întotdeauna revoluția. Când am ajuns în America, eram deja inclinat să critic politica externă, cel puțin a Americii. Termenul de stânga în România nu prea avea sensul de afară. Ce se întâmpla aici era un fel de dictatură feudală. Nici nu putea fi de fapt caracterizată politic, cu stânga și dreapta. Erau boierii mari de la partid și erau robii. În ideologia lor erau incluse multe lozinci, însă se tindea către un feudalism național. Burghezia română de pe vremea aia, care era partidul și prietenii lor – adică cei care o duceau bine, o detestam din aceleași motive din care, mai târziu, detestam burghezia și mediocritatea din America. Dar mai mult decât o problemă de stânga-dreapta, era una de generații. Erau bătrânii care făcuseră murdăria și eram noi, tinerii, care credeam că suntem mai puri și că o să schimbăm lumea în bine. Astea nu erau direcții ideologice, erau mai mult un impuls utopic și mesianic al unei generații.

ET: V-a speriat contactul cu America? V-ați simțit străin în țara tuturor emigranților?

AC: Când am ajuns în Statele Unite, am fost la Detroit, unde au început revoltele negrilor, înăbușite de tancurile Gardei Naționale și 81 Armored Batallion. La cinci seara, nu mai puteai ieși afară și dacă vedeau pe cineva la geam îl împușcau cu mitraliera. Așa că am ajuns dintr-o dictatură pașnică într-o societate foarte agitată. După ce am sosit la Detroit, mama a rămas acolo, iar eu am plecat foarte repede către New York. A suferit foarte tare crezând ca am să ajung un bum (ratat). Când a venit la New York să mă vadă, am întâmpinat-o la aeroport îmbrăcat într-o jachetă de piele cu franjuri și niște pantofi indieni. Părul îmi era lung până la jumătatea spatelui și, când m-a văzut așa, s-a speriat și a început să plângă. Tot drumul de la aeroport și până unde locuiam a plâns încontinuu. Când mi-a văzut și apartamentul, a fost și mai răvășită. Locuiam într-o încăpere mică, cu mobilă șubredă și foarte murdară și întreg spectacolul a făcut-o să spună: „Eu nu mai rezist, mă întorc”. A plecat chiar în aceeași zi și nu am mai văzut-o multă vreme.

Dificultățile pe care le-am avut când am venit în America – nu aveam nici prieteni, nici bani și nici nu știam limba – nu mi-au îngreunat foarte mult viața, deoarece entuziasmul meu m-a dus direct unde trebuia. La început, i-am întâlnit pe primii hippies din Detroit, după care, șase luni mai târziu, la New York, am locuit în cartierul Lower East Side în Greenwich Village, unde erau poezii și inima lumii hippy de pe coasta de Est. Erau tinerii americani generoși, deschiși la toate experiențele, deschiși față de străini, deoarece și ei se simțeau străini societății americane și erau într-un fel în exil. Eu eram la propriu în exil, într-o lume care a făcut din metafora exilului o condiție de viață. M-am simțit imediat acasă în brațele subțiri ale acestor exilați. De fapt, aveam 19 ani și multe lucruri urgente de spus fetelor. De aceea, am învățat engleza și am învățat-o repede, pentru că am vrut să vorbesc cu ele.

Am găsit foarte ușor și locuri unde să stau, pentru că era suficient să spun acestor prieteni – pe care mi-i făcusem în câteva

zile – că nu am unde să dorm și mă chemau la ei. Așa am stat o vreme în casa unora, o vreme în casa altora. Am găsit poeți imediat, eu însumi devenind foarte repede un poet de limba engleză. Cum am învățat câteva cuvinte în engleză, am compus ceva cu ele. Până la urmă, tot ca să le spun fetelor. Așa că nu am avut deloc experiența tipică a unui emigrant care s-ar fi dus în America mai târziu, când societatea de acolo s-a închis foarte tare. Într-un fel, mi-a fost milă de cei care au venit după mine, prin '70 sau '80, deoarece pentru ei a fost mult, mult mai greu. Pentru ceilalți a fost mai greu și din cauza așteptărilor. Cei mai mulți și-au dorit să devină oameni normali: să-și ia o slujbă, o casă – ceea ce lua timp. Eu însă voiam să găsesc poeți și am găsit poeți. Am crezut că toți oamenii sunt poeți și, de fapt, pentru un minut în istorie, toți au fost poeți. Sigur că, în 1973, toți au abandonat poezia, s-au întors la slujbe și totul s-a normalizat. Iar lumea s-a făcut mai dură, mai rece și mai logică. Dar am avut norocul unui moment istoric.

ET: Ați mai ținut legătura cu țara în acest timp de tranziție și căutări?

AC: La plecare, am lăsat în țară marea mea iubire adolescentină – Aurelia. Am vrut mult ca și ea să vină cu noi, să fim împreună. Pentru mine, România a devenit, nostalgic, două lucruri: Sibiu și prietenii. Dar a devenit pentru mine o bază poetică ce îmi permitea să vorbesc despre România și să le povestesc americanilor despre ea. Încet, s-a transformat, de fapt, într-un mit. După un timp, am pierdut complet legăturile cu România; am continuat să vorbesc românește cu mama la telefon, folosind însă o limbă simplă, de bucătărie, dar am și citit tot timpul poeți români. Îi luam de la Biblioteca Donnell din New York. Motivul pentru care am plonjat atât de ferm în viața americană a fost setea mea de aventură și dragostea pentru poezie. Am avut o credință imensă în poezie, fără nicio bază reală. Venind din România, unde poeții erau totuși importanți, credeam că poezia este importantă peste tot și că, de fapt, ea este un fel de a fi. Evident, până la urmă a trebuit să-mi găsesc ceva de lucru

pentru a putea supraviețui. Am muncit într-o uzină, la New York, însă pentru că munca mi se părea de nesuportat – trebuia să ștampilez niște bucăți de piele care treceau pe o bandă – am abandonat-o după două zile. Până la urmă, am găsit un job mai bun la o librărie, Eighth Street Bookstore, și de acolo a început educația mea în literatura americană. Literatura și poezia însemnau totul pentru mine, dar dacă m-aș fi oprit pentru o secundă să mă gândesc la enormitatea, la imposibilitatea de a trăi numai cu aceste două lucruri, probabil că m-aș fi speriat de moarte și aș fi abandonat credința mea. În tot acest timp, relația mea cu România a fost una imaginară, până în 1989, când m-am reîntors să relatez despre Revoluție pentru NPR radio și canalul național de televiziune ABC News. Am fost convins că Revoluția a dat gustul libertății oamenilor acestei țări și i-a trezit din nou la viața normală. Tinerii care au ieșit în fața tancurilor comuniste au recăpătat libertatea. La început, am crezut în efortul plătit cu viața de cei ce au ieșit în stradă, dar, după scurt timp, am fost dezamăgit de cei ce se instalaseră din nou la cârma țării. România rămâne pentru mine leagănul sfânt al copilăriei și locul unde eu am descoperit mirajul poeziei.

Interviu publicat în 1999

Pe drumuri românești

Dialog cu Stephen Talbot

(traducere de Carmen Țetcu)

ST: *Ați fugit din România, locul dumneavoastră de naștere, în 1965, la vârsta de 19 ani, și ați venit să locuiți în Statele Unite. În 1989 v-ați întors să fiți martor la căderea regimului comunist. Vă mai simțiți ca un exilat?*

AC: „A fugi” e un cuvânt prea puternic. Mama mea și cu mine am făcut parte dintr-o înțelegere dintre România și Israel pe la mijlocul anilor '60. Israel cumpăra libertatea evreilor români pentru 2000\$ pe persoană. Ceaușescu a făcut un pachet în valută. De asemenea, el a „vândut” germani etnici Germaniei de Vest. În loc să mergem în Israel, mama mea și cu mine am venit în Statele Unite. A avut un logodnic aici, iar eu eram determinat să scriu în limba engleză. După foarte mulți ani, mă simt mai mult american decât orice altceva, dar sunt și român și alte ciudățenii de temperament pe care le-am dobândit altundeva, în Transilvania sau în Italia. În zilele noastre, cu toții suntem și exilați, dar și rezidenți – nu degeaba îi spune *satul global*.

ST: *Adolescent rebel fiind, începuseși deja să scrii poeme care te-ar fi aruncat în închisoare dacă ai fi stat în România. Unii poeți pe care îi știi au devenit disidenți și revoluționari. Totuși alții au scris imnuri de mulțumire către dictatorul Nicolae Ceaușescu. Care e legătura dintre poeți și tirani?*

AC: Milan Kundera a făcut o analiză extraordinară despre duplicitatea poezilor și relațiile problematice dintre poezie și pu-

tere în romanul său *Life is Elsewhere*. Opinia lui este că poezia încurajează iraționalitatea și sentimentalismul și astfel apelează la cea mai puțin rezonabilă parte a ființelor umane. Nu am nimic împotriva, dar uite ce ne-a adus așa-zisa «rațiune»: marxismul „științific”, eugenism, materialism fără limite. Trebuie să existe o balanță între categoricele dorințe de nedemonstrat ale inimii umane și ceea ce dictează rațiunea. În trecut, tiranii apelau la „rațiune”, dar ei se foloseau de poezii de curte pentru a ferma oamenii. Mulți dictatori au început să scrie poezii încă din studenție (Mao, Stalin, Ho Chi Minh), iar mai apoi au preferat să ucidă poeți. Românii au o iubire specială pentru poezie și au o limbă frumoasă și vie. Poezii pe care îi iubesc nu sunt versificatori precum Vadim Tudor, ci suflete autentice, complexe și mistice precum Mircea Cărtărescu.

ST: *Când am vorbit prima oară despre plecarea dumneavoastră în România cu scopul de a scrie un articol pentru FRONT-LINE/World, mi-ați spus că „pentru un public american, România devine rapid un fel de nor negru de unde coboară, în ordine, Dracula, orfanii, gimnaștii nebuni și scriitorii absurzi”. Dacă acesta este stereotipul României, care este realitatea?*

AC: Aceste lucruri pe care le-ai menționat sunt parte din imaginile pe care le alegem să descriem un loc exotic pentru noi înșine. Alte aspecte sunt mult mai solide: un litoral frumos; munți superbi; oameni înzestrați; un simț al umorului negru care i-a ajutat pe români să supraviețuiască o istorie lungă și ostilă; ospitalitate, uneori extremă; și tineri atractivi și energici care, prin întâmplare, iubesc cultura pop americană.

ST: *Ce cred românii despre americani?*

AC: Pot concentra cele de mai sus, spunând că povestea de dragostea dintre România și America a trecut prin diferite faze. După sfârșitul dictaturii, această iubire a fost exagerată, a fost un cult al mărfii. Românii așteptau ca toate bunurile americane să le cadă din avion. Mai târziu, au devenit mai realiști, dar Româ-